

GR Utbildnings arbete med fokus nyanlända – fas 2 Övergripande inriktning 2016

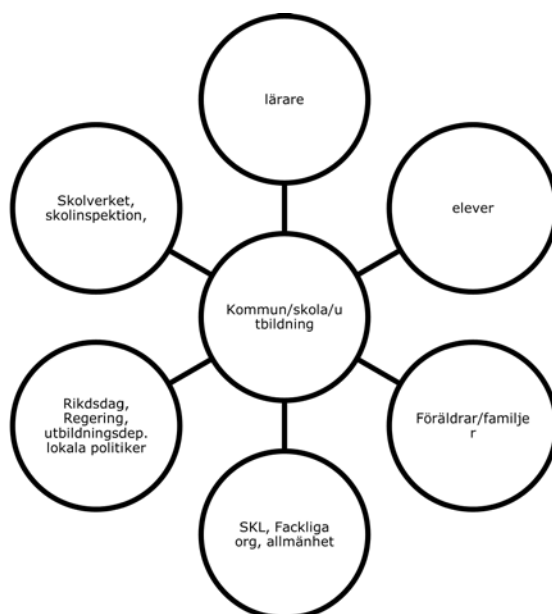
1. Bakgrund

Utbildningslandskapet i Sverige är under starkt förändringstryck. Samhället i stort kan beskrivas befinna sig i en "raplex verklighet", vilket innebär att vi konstant befinner oss i en mycket snabb rörelse av förändring i en allt mer komplex värld. Den globala ekonomin och digitaliseringen driver utvecklingen och dess hastighet men även oro och krig i världen påverkar utvecklingen.

Migrationsverket sammanfattade 2016 års första dag med att beskriva att nästan 163 000 människor sökte asyl i Sverige under 2015, aldrig förr har så många sökt asyl i Sverige under ett år. Som en jämförelse kan nämnas 1992 då kriget på Balkan pågick och ungefär hälften så många sökte asyl. Samtidigt avslutar Sverige året 2015 med ett mycket starkt ekonomiskt läge, finansdepartementet skrev upp sin tillväxtprognos från 2,8 % till 3,6 %.

För Sverige innebär flyktingsituationen en mängd saker, mest akut är att tillse boende och uppehälle. En annan effekt är att varje kommun/skola blir hårt belastad med tanke på att alla nyanlända ska lära sig svenska och/eller gå i skolan vilket är möjligt redan under asylprocessen (d.v.s. direkt) för dem som är under 18 år.

När det blir fler elever i skolan, från förskola till vuxenutbildning än beräknade prognoser ger detta en direkt påverkan på systemet, strukturen och organisationen inom utbildningslandskapet. Det berör barn och elever men också professionen såsom lärare och skolledare men också andra nyckelaktörer – elevhälsan med flera. Det är många perspektiv som omger skolan i denna fråga.

Ytterligare faktorer som påverkar situationen är befintliga utmaningar i svensk skola med sjunkande kunskapsresultat samt en kraftig utmaning kring kompetensförsörjning och arbetsmiljö. Göteborgsregionen utgör en tillväxtregion främst pga. urbaniseringen men också för att regionen har välkomnat många nyanlända på kort tid. Sammantaget ställer detta ett ökat krav på kommuner, skolor och utbildningsanordnare, vilket ställer krav på nytänkande och tillskapandet av effektiva lösningar, och här utgör GR Utbildning en arena för samverkan, erfarenhetsutbyte och hållbara insatser för att möta behov på både kort och lång sikt.

2. Nuläge – nyläge

Från september 2015 till januari 2016 har GR Utbildning inom ramen för sitt uppdrag och resurser försökt rikta insatser för att stödja medlemskommuner i sitt arbete med mottagande och integrering av nyanlända, inte minst kring kompetensförstärkning genom ett antal kurser och konferenser. Under våren 2016 är det viktigt att identifiera behov men också konsekvenser samt belysa olika scenarion för att i samverkan kunna arbeta vidare med smarta och hållbara lösningar för utbildningslandskapet i Göteborgsregionen som ligger i linje med de inriktningar och överenskommelser som finns för verksamheten.

3. Omvärldsspaning

I en något förenklad sammanfattande omvärldsspaning på olika mötesarenor både i GRs närvärld och omvärld så uppfattas följande delar relevanta att arbeta vidare med:

1. *Språk som nyckel till integration, svenska för nyanlända (sfi och svenska som andraspråk) och modersmål. Viktigt med fokus på språkinlärning i ett sammanhang, med koppling till autentiska situationer samt tillvaratagande på befintliga kunskaper, vilket innebär behov av handledning och stöd på modersmål och tydliga kopplingar till samhälls- och arbetsliv.*
2. *Vuxenutbildning som ett viktigt verktyg i matchning mellan utbildning och arbete men också samverkan i gränssnitt för gymnasiet och vuxenutbildning. Viktigt av att tydliggöra vikten av flexibilitet i former även inom grund- och gymnasieskolan till följd av nya behov.*
3. *Allt viktigare att arbeta för fullföljda studier bland olika målgrupper inklusive nyanlända, ett arbete som kräver en bred palett av insatser, differentiering inom målgrupper för olika utbildningar och skolformer samt en flexibilitet i arbetet med att ge individer möjligheter att etablera sig i samhälls- och arbetslivet.*
4. *Stärka svenska skolans kvalitetsarbete i syfte att förbättra resultaten och stärka verksamheten.*
5. *Strategisk kompetensutveckling på flera nivåer och mot olika målgrupper*
6. *Motverka trenden av ökande lärarbrist och sjukskrivning hos lärare i alla skolformer, från förskola till vuxenutbildning. Det finns anledning att se över möjligheter att bredda rekryteringsbasen till yrket på olika sätt.*
7. *Bidra till en effektivare administration och planering för kommunerna inom områden där alla kommuner står inför liknande utmaningar och där en samordning innebär ett mer effektivt resursutnyttjande samt medför en ökad kvalitet. Exempel utgörs av validering av kunskaper, betygsbedömning, bostads- och lokalplanering.*

8. *Skapa trygghet och tolerans i förhållande till nyanlända barn och elever i verksamheterna, men också i samhället i stort.*
9. *Påverkan och strategisk kommunikation i förhållande till nyckelaktörer.*

4. Att göra 2016

På GR utgör styrgrupper och nätverken nyckelarenor för verksamheten och kring nyanländasituationen har det förts kontinuerlig dialog kring dessa frågor sedan september 2015. En nyckel i arbetet som har haft stor betydelse kring insatser bottnar i den behovsinventering på utbildningsområdet som kunde genomföras med kort varsel genom våra nätverk i våra 13 kommuner (se bilaga).

Utbildningscheferna (UC) utgör en av nyckelarenorna och under 2016 kommer frågan gällande "nyanlända barn och unga" att integreras i de teman som UC kommer att fokusera på:

- Strategisk kompetensförsörjning
- Strategisk kommunikation
- Hållbart skolledarskap
- Ungas utanförskap

Här ser GRU också behov av att inom kort skapa en referensgrupp som skulle kunna utgöras av en tvärgrupp för alla utbildningsformer och andra nyckelaktörer såsom modersmåls lärare etc. för att få bilder av vardagen och skapa mötesplatser kopplat till specifika behov. Mycket handlar om att bygga kunskap och veta vad som fungerar när det gäller mottagande och integrationsarbete.

Konkreta förslag att arbeta vidare med inom nätverks- och erfarenhetsutbyteskontexten är utvecklandet av tillfälliga, tematiska arenor/nätverk där kommunerna själva väljer representation och GRU står för organisation samt visst innehåll, men där fokus ligger på det konkreta erfarenhetsutbytet inom relevanta och aktuella frågor, kommunrepresentanter emellan.

Genom att skapa en GRU-specifik referensgrupp syftar till att säkerställa att insatser och aktiviteter planeras med direkt input från förhållandena ute i kommunerna, detta särskilt viktigt i en situation då information ständigt tillkommer och ändras till följd av många initiativ och aktörer på området, och officiell statistik etc. av tidsskäl inte kan användas som informationskälla.

Befintliga nätverk utgör givetvis även fortsatt grunden för GRUs inriktning och arbete, och även här kan generella frågeställningar och ingångar tas fram och dokumenteras inom ramen för ordinarie nätverksarbete i syfte att tydliggöra hur arbetet med frågan hanteras utifrån olika funktioner och kompetenser i kommunerna. En ny kartläggning/behovsinventering planeras inom ramen för nätverksarbetet, med riktning bl a mot att fånga nuläget utifrån både individ/grupperspektiv, samt organisationsperspektiv; detta i syfte att tydliggöra gemensamma kompetensbehov och tänkbara samordningsområden.

GR Utbildning har stärkt sin närvaro i de två kommungemensamma plattformar som avser nyanlända och integration. 2015 bildades den senaste av dem; en kommungemensam plattform för ensamkommande barn och unga bestående av representanter från de 13

medlemskommunerna, Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen, Rädda Barnen och Migrationsverket. GR kommer också att försöka hitta samverkansformer med civilsamhället, och en koppling till forskningen inom området kommer också att etableras. Syftet med plattformen är att skapa en kommungemensam arena för strategiska frågor kring ensamkommande barn och unga. Erfarenhetsutbyte och omvärldsbevakning ska hjälpa till att hitta inspiration, idéer och förslag på hur utmaningar i ensamkommandearbetet kan mötas. Utgångspunkten är de frågor som finns i kommunernas arbete. Eventuellt kan arbetet med ensamkommande barn och unga i regionen också komma att förstärkas extra genom externa projektmedel 2016-2019.

När det gäller den operativa verksamheten har följande utmaningar och lösningar identifierats så här långt att arbeta vidare med under 2016:

1. *Språk som nyckel till integration, Svenska för nyanlända (sfi och svenska som andraspråk) och modersmål. Viktigt med fokus på språkinlärning i ett sammanhang, med koppling till autentiska situationer samt tillvaratagande på befintliga kunskaper, vilket innebär behov av handledning och stöd på modersmål och tydliga kopplingar till samhälls- och arbetsliv.*
  - o Hantering av volymer och tid i relation till kvalitet gällande Sfi-undervisning, här finns möjlighet att lärdomar från GRINT (integrationsprojekt med fokus på språk och sfi) arbetas vidare med och sprids inom ramen för ett ESF-projekt (Po1). Här finns också önskemål att GR delar med sig av kunskaper i ett västsvenskt perspektiv.
  - o Tillskapandet av en vuxenutbildning med språkstöd, som erbjuds regionalt inom GRVux, till studiehandledare på modersmål; studiehandledare som efterfrågas inom alla skolformer samt även i andra verksamheter. Fortsatt arbete för att undersöka möjligheter att skala upp denna verksamhet.
  - o Sondering kring hur GRU kan stötta/komplettera befintliga satsningar på språkutvecklande arbetssätt i alla ämnen.

2. *Vikten av vuxenutbildning som ett viktigt verktyg i matchning mellan utbildning och arbete men också samverkan i gränssnitt för gymnasiet och vuxenutbildning. Viktigt av att tydliggöra vikten av flexibilitet i former även inom grund- och gymnasieskolan till följd av nya behov.*
  - o Ersättningsfrågan och regelverk kan utgöra ett hinder, inte minst när man tittar på flexibla lösningar mellan arbetsmarknadsinsatser och yrkesutbildningar. Vikten att inom ramen för relevanta nätverk lyfta fram goda exempel och tydliggöra möjliga lösningar som redan har prövats, bl.a. inom Plug In-projektet.
  - o Matchningsarbete, praktik och samverkan mellan utbildning och arbetsliv utgör en del av det strategiska kompetensförsörjningsområdet där GRUs arbete förstärks som helhet. Konkreta insatser som planeras/undersöks utgörs bl.a. av möjligheter för ensamkommande ungdomar att ta del av praktikmöjligheter, studiebesök och liknande insatser.
  - o Flera möjliga snabbspår, av olika slag bland annat med akademiska inslag. Här arbetar GRU för en samordning med andra relevanta aktörer,

både AF som exempelvis genomfört en kartläggning av befintliga nyanlända personer med lärarutbildning i regionen, men även nationellt samt exempelvis med Stockholms stad som har initierat ett eget snabbspår för nyanlända lärare.

- Yrkesutbildningar med språkstöd kan göras flera av, men en uppväxling kräver ett statligt initiativ kopplad till ökade medel.
- GRU undersöker löpande möjligheten att pröva flera av ovan nämnda initiativ i kommunerna som pilotsatsningar inom ramen för ESF (PO2) gällande nyanlända.

3. *Allt viktigare att arbeta för fullföljda studier bland olika målgrupper inklusive nyanlända, ett arbete som kräver en bred palett av insatser, differentiering inom målgrupper för olika utbildningar och skolformer samt en flexibilitet i arbetet med att ge individer möjligheter att etablera sig i samhälls- och arbetslivet.*

- Här görs insatser inom ramen för Plug in 2.0 med avsikt att stärka möjligheterna för nyanlända. 6-8 projektverkstäder planeras starta runt om i regionen i juni 2016.
- GRU arbetar med ett strategiskt påverkansarbete mot flera arenor för att säkerställa att EUs strukturfonder följer sina planer med satsningar på målgruppen unga inom ramen för utlysningar till sommaren. Detta skulle skapa förutsättningar för att implementera ett verksamt arbete med syfte att få alla ungdomar att fullfölja sina studier i alla kommuner i GR med start under 2017, där en initial extern finansiering (ESF, PO2.2) ger möjlighet till en extra skjuts i arbetet samt utrymme för ett metodutvecklande arbete.
- Arbete för att utveckla gymnasieskolans flexibilitet samt kompetens och organisation för att möta elever som av olika anledningar har svårigheter att följa de nationella programmen, gynnar även nyanlända elever. Detta arbete genomförs bl.a. vilket tidigare har nämnts, inom ramen för Plug In-projektet samt projekt som kan komma att genomföras inom ESF PO2.2.

4. *Stärka svenska skolans kvalitetsarbete i syfte att förbättra resultaten och stärka verksamheten.*

- GRUs befintliga arbete inom olika verksamheter och inom ramen för olika insatser och projekt syftar som helhet till att stärka regionens skolverksamhetens kvalitet. Det faktum att många nyanlända finns i verksamheterna kommer att påverka både efterfrågan från kommunerna och GRUs inriktning på insatser. Många av GRUs fokusområden för insatser och projekt (bedömning för lärande, utveckling av studie- och yrkesvägledning m.m.) syftar till att bredda professionens kompetens på sätt som kan förväntas ge goda effekter för nyanlända elever.

5. *Strategisk kompetensutveckling*

- Det krävs både generell och specifik kompetensförstärkning bland professionen på flera områden för att arbeta och integrera nyanlända i kommunernas och utbildningslandskapets befintliga strukturer. Stöd att

utveckla det systematiska kvalitetsarbetet för att bättre möta nyanlända och hur kommunerna/skolorna väljer att organisera sig kan tillhandahållas av GRU.

6. *Motverka trenden av ökande lärarbrist och sjukskrivning hos lärare i alla skolformer, från förskola till vuxenutbildning. Det finns anledning att se över möjligheter att bredda rekryteringsbasen till yrket på olika sätt.*
  - Här kan arbete vidareutvecklas och nya möjligheter prövas inom ramen för offentlig sektors stora utmaningar med nya lösningar, och även detta kan kategoriseras till temat kring strategisk kompetensförsörjning. Här kan det finnas anledning att samverka med både universitet och HR-nätverk i kommunerna.
  - Snabbspår för lärare kan vara ett spår, vilket tidigare har nämnts, och här pågår sondering samt eventuell samordning med andra initiativ, såsom Stockholms stad samt nationella initiativ.
  - Förutsättningar för ett utvecklat arbete för att säkerställa tillgång till, samarbete kring samt kompetensutveckling av handledare på modersmål undersöks.
  - Bevakning och eventuella åtgärder efter pågående nationell utredning avseende hur kunskap och kompetens hos asylsökande och nyanlända snabbt kan tas tillvara i skolsystemet. Tilläggsutredningen ska presentera sitt resultat 14 mars 2016.

7. *Bidra till en effektivare administration och planering för kommunerna inom områden där alla kommuner står inför liknande utmaningar och där en samordning innebär ett mer effektivt resursutnyttjande samt medför en ökad kvalitet. Exempel utgörs av validering av kunskaper, betygsbedömning, bostads- och lokalplanering.*
  - Lokaler, rätt lokaler till rätt behov i rätt tid för att bedriva utbildning när förutsättningar ändrar sig på kort tid. Här har berörda förvaltningschefer/motsvarande i kommunerna påbörjat en dialog kring strategisk samordning avseende samhällsplanering och utbildningsplanering (bostadsförsörjning och lokaler för utbildningsändamål).
  - Inom ramen för ESF-finansiering (PO1) planeras ett arbete som ska leda fram till riktlinje rörande betygsbedömning/kunskapskartläggning på gymnasiet, för att stärka skolornas arbete samt bidra till likvärdighet.
  - Förslag till rekommendation angående återsökning av statlig ersättning för utbildningskostnader tas fram inom GRU. Arbetet pågår kring att utarbeta en regional rekommendation gällande återsökning av statlig ersättning för utbildningskostnader för asylsökande barn och unga.
  - Omvärldsbevakning kring området asylsökande och nyanlända. Lagstiftning, andelen asylsökande ensamkommande resp. barn i familj, kommande, pågående och redovisade utredningar på nationell nivå kopplat till utbildningsområdet kommer att samlas och redovisas som stöd för GRUs nyckelnätverk.

8. *Skapa trygghet och tolerans i förhållande till nyanlända barn och elever i*

verksamheterna, men också i samhället i stort.

- Bidra till att möta de samhälleliga utmaningarna gällande intolerans och skapa trygghet bland kommuninvånare, det finns anledning att förstärka värdegrundsarbete och bemötande men också attityd och förhållningsätt. Stor medvetenhet om risker men också möjligheter för att skapa goda miljöer och trygghet när många olika möts i boende, klassrum eller ute i samhället. GRU kan bidra genom ett stärkt fokus på värdegrundsarbete kopplat till befintliga professionsnätverk på GR där framgångsrika exempel på organisation, metoder, förhållningsätt delas systematiskt.

9. Påverkan och strategisk kommunikation i förhållande till nyckelaktörer.

- GR utgör tio procent av utbildningslandskapet i Sverige, vilket innebär att den samlade erfarenheten i regionen kan och bör få ett stort genomslag gällande behov av regeländringar, behov av stöd och initiativ etc. GR Utbildning kan via upparbetade kontakter och påverkanskanaler i förhållande till nyckelaktörer regionalt och nationellt, samt tack vare ett utvecklat nätverksarbete med kommunrepresentanter från många professioner, hjälpa till att föra kommunernas talan gällande viktiga förändringar.